

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Руденко Юлія Юріївна

Проблеми концептуалізації поняття «нація» в українській науці та практиці

УДК 001.4:[323.1]:321.01
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-3.1>

Руденко Юлія Юріївна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри національної безпеки
Національної академії
Служби безпеки України
вул. М. Максимовича, 22, Київ, Україна

Статтю присвячено проблемі термінологічної неузгодженості понять у сфері етнонаціональної політики. Зокрема, увагу автора акцентовано на поняттях «нація», «націоналізм», «національна ідентичність». Ці поняття мають неоднозначне змістовне наповнення.

Зауважується, що одне з визначень нації – ототожнення останньої з етнічною спільнотою. Інше – нація трактується як громадянська спільнота, яка тягнє до певної держави. Політичні нації – ті державні народи, представники яких вирішують питання своєї національності на підставі громадянства, належності до певної держави, схвалення її найголовніших політичних цінностей.

Неоднозначність у визначеннях породжує як на теоретичному, так і практичному ґрунті певні проблеми, зокрема на теоретичному – суперечності та дискусії між науковими суб'єктами щодо змісту цих понять. Українські вчені у контексті спроб примирення різних наукових позицій намагалися навіть «націоналізм» категоризувати на «державотворчий» та «державоруйнівний» (В. Липинський). Але, попри конструктивізм вдатного українського вченого, «націоналізм» сьогодні залишається однією з політичних ідеологій, яка, як і будь-яка інша ідеологія, звужує зміст національного контенту і не може претендувати на роль об'єднуючого чинника для українського суспільства, оскільки є інструментально обмеженою.

Сучасні українські вчені у контексті «примирення» етнічного та політичного компонентів намагаються створити синтетичне визначення поняття «нація», яке включало б обидва.

Разом із тим західні дослідники відстоюють той факт, що тип національної ідентичності, якій сформувався на постсоціалістичному просторі, більше можна охарактеризувати як етнічний, аніж як громадянський, пояснюючи це тим, що в умовах тиску авторитарних комуністичних цінностей не могла сформуватися космополітична громадянська ідентичність.

Як наслідок, на рівні теорії певним чином «розхитується» змістовний обсяг понять «нація», «націоналізм», «національна ідентичність». На практичному – невизначеність ключових понять у етнонаціональній площині породжує ціннісні конфлікти між громадянами та їхніми спільнотами, у результаті порушує стабільність у суспільстві, провокуючи протестні форми політичної активності громадян.

***Ключові слова:** політична нація, етнічна нація, націоналізм, національна ідентичність, національна ідея.*

Вступ. Однією з проблем у сучасній українській науці сьогодні є вади термінологічної неузгодженості основоположних понять, які використовуються у сфері етнонаціональних відносин. Останні стають дедалі відчутнішими в міру перетворення категорії «нація» та похідних від неї понять на предмет символічної боротьби за смисли. Ця боротьба ведеться як на рівні концептуально-теоретичному, так і на рівні програмно-політичному, тобто на рівні боротьби суб'єктів політики, політичних еліт. Але якщо на науковому ґрунті домінує логіка «істинного/неістинного», у політичному взаємовідносини будуються за принципом «друг/ворог». Небезпека криється у тому, що у складі політичного продукту – програмах, політичній рекламі, публічних виступах політиків – дуже великий уміст інформації, розрахованої на маніпулювання масовою свідомістю. «Як правило, те, що говорить політик, треба просіювати через густе сито неупередженої аналітики, особливо стежачи за тим, щоб часто застосову-

ване маскування політичної мови «під наукову» не приховувало суті справи» [11, с. 240].

Тому **актуальність** теми статті, на нашу думку, полягає у формуванні певних наукових орієнтацій у багатоманітності підходів до ключових понять у сфері етнонаціональних відносин.

Значні наукові надбання з окресленої у статті проблематики можна знайти у працях таких українських учених, як: В. Андрущенко, М. Вівчарик, Я. Грицак, А. Колодій, І. Кресіна, І. Курас, Л. Нагорна, Ю. Римаренко, Л. Шкляр тощо.

Проблематика, окреслена у статті, висвітлена у науковій літературі частково, а саме акцент робиться на багатоманітності палітри понять у сфері етнонаціональної політики, однак феномен їх теоретичної неузгодженості як один із чинників, формуючий загрози стабільності України, розглянуто недостатньо.

Мета та завдання. Метою статті є висвітлення проблем, які виникають як на теоретичному, так

і на практичному ґрунті, пов'язаних із теоретичною неузгодженістю понять у сфері етнонаціональних відносин, зокрема з неоднозначним змістовним наповненням поняття «нація».

Результати. Отже, звернемося до теорії та зробимо у неї невеличкий екскурс. У науковій літературі розглядають низку теорій нації. Серед останніх виокремлюють: психологічну теорію нації, згідно з якою нація – це велика група людей, об'єднаних спільною національною психологією, національним характером, національною солідарністю, національною волею, національною свідомістю та іншими рисами суто психологічного плану (фундаторами теорії є О. Бауер, Е. Ренан, У. Сульцбах, У. Коннор); культурологічну теорію нації, яка в основу розуміння і трактування нації покладає, головним чином, культурну сферу її життя, різноманітність і особливості її культурного розвитку (серед авторів теорії – К. Реннер, Ф. Гертц, Е. Кедорі, Г. Кон, Г. Сетон-Уотсон); історико-економічну теорію нації. Остання розроблялася К. Марксом, Ф. Енгельсом, В. Леніним, для яких нація була історичною категорією, що виникає внаслідок розвитку капіталізму. Головними умовами формування нації та її основними ознаками вважалися спільні економічні зв'язки та спільні класові інтереси, також територіальна цілісність і мова. Але стрункої завершеної теорії нації основоположники наукового комунізму так і не виробили. На Заході більш популярною ця теорія була у розробці відомого німецького вченого соціал-демократа Карла Каутського. Згідно із цією теорією, нація – це «дуже рухоме суспільне утворення, продукт суспільного розвитку, один із найбільш могутніх факторів суспільного прогресу. Націю утворює група людей, які, по-перше, розмовляють однією мовою незалежно від свого характеру і соціального становища. По-друге, проживають на одній території. І, по-третє, мають міцні повсякденні економічні стосунки» [4].

І, врешті, політична та етнічна теорії нації. Етнічна теорія почала складатися наприкінці XVIII ст. шляхом поєднання деяких положень психологічної та культурологічної теорії нації. Вона бере початок із праць німецьких учених (Й. Гердер, Ф. Шлейєрмахер), а друга, відповідно, з праць французьких просвітників. Аналіз праць західних учених свідчить, що найбільший внесок у розвиток етнічної теорії нації зробили М. Новак, Е. Сміт та ін., кого сьогодні називають «етніцистами». Однак слід зазначити, що більшість сучасних учених є прихильниками політичної теорії нації. Їх часто називають «статистами» (від франц. *etat* – держава (або *стейтистами* – від англ. *state* – держава), «оскільки вони визначають націю як територіально-політичне утворення», – стверджує О. Картунов [3, с. 134].

Підсумуємо. В етнічній теорії нація ототожнюється з етнічною спільнотою. У політичній – нація

тракується як громадянська спільнота, як територіально-політична єдність. Отже, етнічні нації – це ті народи, що вбачають у своїй етнокультурній окремішності головне джерело національної самоідентифікації і підставу для утворення власної держави. Вони виникли в умовах бездержавності, там, де рух за духовне відродження й політичну консолідацію передував утворенню національної держави і здійснювався, певна річ, під керівництвом духовно-інтелектуальної еліти, оскільки політична провідна верства в умовах чужоземного панування не могла розвинути.

Політичні нації – ті державні народи, представники яких вирішують питання своєї національності на підставі громадянства, належності до певної держави, схвалення її найголовніших політичних цінностей. Вони сформувалися там, де сильна й централізована держава виникла раніше, ніж відбувалася культурна консолідація народу, а отже, владні інститути мали змогу сприяти цій консолідації, прискорювати її, використовуючи для цього навіть методи примусу [6]. Політична нація – це, перш за все, політична спільнота, яка об'єднує всіх громадян однієї держави незалежно від їх етнічного та соціального походження, культурно-мовних та інших особливостей. Недарма таку спільноту західні вчені давно називають «соціальною нацією», «нацією-державою» та/або «політичною нацією».

Політична нація – не просто населення якоїсь країни і не просто співгромадянство, а дійсно спільнота, об'єднана (часто, але не завжди) спільною мовою, спільними символами, спільною лояльністю до держави та її законів, спільною волею, спільними інтересами, спільними надіями на майбутнє тощо [3, с. 134].

Стає зрозумілим, що два вектори у визначенні нації виникли у контексті алгоритму утворення цієї спільноти. Але сьогодні вони вже почали жити самостійним життям, часом «конфліктуючи» як на рівні теоретичному, так і в практичній площині українського соціуму. Більше того, неоднозначність визначення терміна «нація» не дає можливості знайти змістовні «точки відліку» для таких понять, як «націоналізм», «національна ідея» тощо. Наприклад, в «офіційному» джерелі викладено таке визначення поняття «нація»: це «спільність людей незалежно від їх етнічного походження, об'єднаних політичними інтересами, усвідомленням своєї спільності на певній території (землі), з певною державною організацією (суверенітетом), єдиним громадянством, юридичними правами та обов'язками, культурою і традиціями» [14, с. 105]. Тобто очевидно, що це визначення тягнє до поняття «політична нація». А українська вчена А. Колодій визначає поняття «нація» так: «Нація – це етнополітична спільнота, якій притаманні високий рівень консолідації та самоусвідомлення, включеність у політичне життя, творення

або прагнення до творення власної держави» [7, с. 314]. Виникає слушне запитання: чи завжди нація включає «етнічний» компонент? якщо так, то який це компонент у поліетнічній державі – етнос, який переважає кількісно? а якщо подібний відсутній, то етнічний компонент у визначенні нації – це сукупність усіх етносів, які проживають у державі? Тобто очевидно, що змістовне наповнення цього поняття буде різним для поліетнічної та моноетнічної держави чи такої, в якій певний етнос переважає й є «змістовним».

Як наслідок, виникає наступне питання: якщо державу вже утворено й етнос вже «зіграв» свою мобілізуючу роль у її творенні та консолідує у творенні нації, у чому його подальша функція й яке місце він повинен займати у суспільстві? І тут формується широке поле для гри смислами. Особливо багато списів «зламано» навколо терміна «націоналізм», оскільки перевага певного етносу, за логікою, полягає в основі змісту цієї політичної ідеології.

«Твердження про те, що націоналізм не зникає з утворенням національних держав, а лише набуває іншої форми, не можна трактувати так, що він має стати тепер державною ідеологією. Останнє було і завжди залишається небезпечним для свободи особи, народу, а можливо, й світового співтовариства і ніколи не буде визнане сумісним і з вибором демократичного шляху розвитку держави. Завдання держави – приводити до спільного знаменника, узгоджувати групові інтереси, домагатися компромісів і сіяти злагоду. А цій ролі навряд чи відповідатиме наявність будь-якої державної ідеології, у тому числі й націоналізму. Державна ідеологія передбачає її обов'язковість, а отже, духовний, а можливо, й політичний тиск на громадян, що заперечує демократію, прокладає шлях до тоталітаризму», – впевнено стверджує вже згадувана нами А. Колодій [6]. А Л. Нагорна наголошує: «Доводиться, отже, констатувати, що кінець ХХ і початок ХХІ століття став часом повернення націоналізму на політичну арену, і сталося це саме тоді, коли ідеологічна перемога неолібералізму багатьом здавалася очевидною. Націоналізм проявив себе як ефективний мобілізаційний засіб і навіть як форма легітимації політичних режимів. Він з'явився на політичній авансцені з новим, «облагородженим» популізмом, обличчям і з новими союзниками у вигляді релігійного фундаменталізму, лівого радикалізму, антиглобалізму. Як ідеологія націоналізм вправно скористався реаліями глобалізованого світу, намагаючись зобразити себе захисником загроженої ідентичності під гаслами «нового локалізму» [11, с. 222].

Тобто, незважаючи на те що терміни «нація» та «націоналізм» мають одне й те саме коріння, більшість науковців в Україні погоджується, що все ж таки націоналізм – це є одна з політичних ідеологій, а будь-яка ідеологія в українському

суспільстві не може бути державною. І, маючи в певні переламні моменти історії певні мобілізаційні переваги, націоналізм все-таки залишається радикальною ідеологією, активне педалювання якої у поліетнічному суспільстві може містити певні проблеми для збереження його стабільності.

Разом із тим сьогодні певний сегмент учених в Україні, не говорячи вже про політиків, продовжує відстоювати позицію щодо браку в суспільстві «національних почуттів» у такому баченні, поєднують націоналізм із терміном «демократичний», ототожнюючи з національним відродженням. Політиків у цьому контексті можна звинуватити у заангажованості, але науковців – навряд чи, оскільки більшість останніх не ставить перед собою мету маніпулювання масовою свідомістю, а скоріше висловлює свою свідому позицію.

Отже, очевидно, що окреслені факти свідчать про неузгодженість вихідних позицій щодо визначення поняття «нація» і, як наслідок, «націоналізм».

Спробу узгодити ці позиції здійснив видатний учений консервативного напрямку В. Липинський ще на початку ХХ ст., визначаючи, що націоналізм існує у двох формах: «державотворчій» (патріотизм) та «державоруйнуючій» (шовінізм). Перший вид націоналізму вчений визначає як «патріотизм», а точніше «територіальний патріотизм»: «любов до своєї землі, до всіх її мешканців незалежно від їх етнічного походження», а другий, своєю чергою, як «шовінізм», визначаючи шовініста як «людину, яка порозуміється з чужинцем проти свого земляка» [8, с. 745–746]. Але разом із тим, якщо наслідувати логіку, без сумніву, одного з найвидатніших українських учених, можна стверджувати, наприклад, що, скажімо, «демократія» може бути «негативна» та «позитивна» і щось тому подібне. У даному разі певним чином «розхитується» змістовний обсяг цих понять. Звісна річ, що для свого часу дослідження нації та націоналізму В. Липинського були безперечним надбанням української науки і культури, але наше завдання – пролонгувати дослідження цієї тематики вже у контексті сучасних умов існування української нації.

Варто також наголосити на тому, що певна група сучасних дослідників, яка спеціалізується у галузі політичного аналізу націоналізму у постсоціалістичній Європі, залишається на позиціях того, що особливості національної ідентичності країн цього регіону тяжіють до етнічного типу. Цікава точка зору Р. Брубейкера, який вважає, що у постсоціалістичних країнах спостерігалось та спостерігається переважає у національній ідентичності етнокультурного аспекту і брак необхідних умов для актуалізації зразків громадянської національної ідентичності. Він доходить висновку, що у цих країнах створенню державності передували націоналістичні рухи, а сама держава створювалася на користь конкретної

етнополітичної групи. Постає питання: чому? По-перше, універсалістська природа ідеологічних зразків комунізму, асоційованих у більшості пост-соціалістичних країн із тиском ззовні, сприяла популяризації не загальногромадянських космополітичних, а національних проєктів збереження унікальності конкретної етнічності. У таких умовах значною мірою ускладнюється виникнення громадянськості як важливого виміру національної ідентичності. По-друге, комуністична ідеологія призвела до руйнації громадянського суспільства у країнах цього типу, створивши атомізовані спільноти, засновані на відносинах недовіри та взаємної ізоляції. А тому етнонаціональні ідентичності залишилися єдиними структурами, в яких могла формуватися суспільна взаємодія на основі довіри і солідарності. По-третє, в умовах усунення комуністичною ідеологією інших ідей та цінностей етнічність лишалася єдиною (що збереглася) формою, представленою в структурі національної ідентичності країн цього типу [2].

Дійсно, проблема криється ще й у тому, що якщо б така термінологічна невизначеність була полем для зламу виключно наукових списів... На жаль, вона породжує ціннісні конфлікти на рівні суспільної думки, а це є більш небезпечно, оскільки створює проблеми щодо стабільності країни, загострює конфлікти на етнонаціональному ґрунті, особливо у разі спекуляції деякими політиками на етнічному чинникові у процесі націотворення на тлі поліетнічності українського соціуму. Базувати будь-який сучасний «український проєкт» на симулякрах, що експлуатують знакові символи етнічності, означає не розуміти сутність викликів, які постають перед молодими державами в епоху глобалізації. Все ж таки більшість серйозних учених і аналітиків переконана, що за нових умов перед світовим співтовариством стоять завдання деполітизації етнічності; і популярна на Заході модель мультикультуралізму базується на перенесенні ваги з етнічності на полікультурність. (Це, однак, не означає позбавлення «етнічності» притаманної їй ваги. Про це буде йтися нижче.)

Тому українські вчені пропонують певні варіанти «примирення» та поєднання політичної та етнічної моделей нації. Зокрема, знаходимо в українського вченого О.В. Рудакевича у монографії «Національний принцип: етнополітична концепція нації» [12] такий погляд на «націю»:

а) за своєю структурою будь-яка нація є етнополітичною спільнотою, тобто в ній поєднуються етнічний та політичний способи самоорганізації соціуму. Такої самої точки зору дотримується і президент Української академії політичних наук М. Михальченко, розмірковуючи про нації в цивілізаційному контексті [9, с. 283–284];

б) т. зв. етнічні нації формуються на основі етнічної самоорганізації шляхом їх політизації

та формування власних політичних систем. Без політичного чинника етнічні нації не можуть існувати й ефективно функціонувати тривалий час;

в) т. зв. політичні чи громадянські нації формуються на основі політичних спільнот, тобто політичної самоорганізації. Однак без спільної культурної основи, а отже, й етнічності, вони не можуть стати органічними і дієздатними національними соціумами [12, с. 79–120].

Синтетичне визначення нації дає й український учений О. Картунов. Отже, нація, на його думку, – «це велике, модерне, динамічне, цивілізоване співтовариство громадян, часто поліетнічне або об'єднане навколо якогось одного етносу, з національною мовою державного рівня /та можливо однією чи кількома локальними офіційними мовами/, як правило, із власною територією, спільними інтересами, назвою, національною культурою / як синтезом кількох етнічних культур/, волею бути єдиним цілим, усвідомленням спільності /а подекуди і самотності/ минулого, сучасного і особливо майбутнього» [3, с. 143].

Такий погляд на концептуалізацію поняття «нація» свідчить про розуміння українськими вченими того, що необережне «конструювання» політики націотворення в Україні, враховуючи її травматичний історичний досвід, може також створювати певні проблеми в контексті територіальної цілісності, коли йде процес штучного загострення певними політичними елітами етнічних регіональних відмінностей. Хотілося б підкреслити, що небезпеку для територіальної цілісності держави створюють, отже, не самі по собі регіональні відмінності і не локальні самоідентифікації, а штучні спекуляції на цьому ґрунті. І в цьому контексті навряд чи можна погодитися з авторами фундаментальної праці «Українська політична нація: ґенеза, стан, перспективи» у тому, що нагальною проблемою для України є «подолання культурно-історичної різноманітності її регіонів, зокрема тих, які виявляються у геополітичних, етнокультурних та релігійних орієнтаціях» [13, с. 188]. Нівелювання регіональних особливостей не тільки нездійсненне в принципі (принаймні в межах життя кількох поколінь), а й нераціональне, бо будь-яке багатоманіття збагачує життєву палітру нації. Здорові політичні сили мають прагнути не до «подолання» різноманітності, а до цивілізованого вирішення проблем, які на її ґрунті виникають, і цивілізованої ж протидії спробам політизації регіональних відмінностей. «Бо реальну загрозу розколу створюють не орієнтаційні неспівпадіння, а конфлікти інтересів і конкуренції націоналізмів, коли вони входять у стадію ворожості і «перемоги будь-якою ціною» [10, с. 278].

Разом із тим не хотілося б, щоб сказане було витлумачене в дусі нерозуміння чи відкидання значення етнічних чинників у житті сучасного

українського соціуму, на чому вже акцентувалася увага у контексті «примирення» етнічної та політичної моделей нації. Йдеться лише про те, що, оскільки етнокультурні конфлікти стали, на думку В. Кімлічки, найбільш поширеним джерелом насильства у світі і «немає простих відповідей і чудодійних рецептів», щоб їх пом'якшити, саме на ґрунті захисту прав людини і громадянина належить зробити все для того, щоб долю етнічних і національних груп не вирішували ксенофоби, релігійні екстремісти чи військові диктатори» [5, с. 15, 149]. В українському контексті це означає, насамперед, орієнтацію на таку стратегію будівництва нації, яка дасть у підсумку ефект мінімізації культурних розмежувань і появи політичної, поліетнічної нації громадян [10, с. 285], що ні в якому разі не нівелює «смыслеобразующої» функції українського етносу.

Висновки. Отже, перспективним напрямом розвитку української спільноти є створення об'єднаної поліетнічної і полікультурної нації співгромадян зі збереженням унікальності та неповторності кожної етнічної спільноти, де кожний міг би відчувати себе українцем незалежно від етнічного походження. І українські вчені повинні відігравати у цьому процесі не останню роль, адже інтелігенція в сучасних умовах має можливість і навіть повинна активно впливати на ідейно-світоглядний клімат у суспільстві й, звичайно, стояти біля раціональних витоків будь-яких національних ідеологічних концепцій і теорій, тому що саме гуманітарна інтелігенція, яка займається створенням та розповсюдженням форм національної культури, суспільно-політичної інформації, знань про суспільство, професійно віддзеркалює характер тих трансформацій, що в ньому відбуваються.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Rogers P. Division, Difference and Diversity: Regionalism in Ukraine. *Україна модерна. Спеціальний випуск*. Київ, 2007. С. 210–236.
2. Брубейкер Р. Этничность без групп. Москва : Высшая школа экономики, 2012. 408 с.
3. Картунов О.В. Вступ до етнополітології. Київ : КРОК, 1999. 300 с.
4. Каутский К. Национализм и интернационализм. Петроград, 1918.
5. Кімлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків : Центр освітніх ініціатив, 2001. 172 с.
6. Колодій А. Нація як суб'єкт політики. Львів : Кальварія, 1997. 55 с.
7. Колодій А. Політологія : підручник. Київ : Ельга, 2003. 664 с.
8. Липинський В. Націоналізм, патріотизм, шовінізм. *Мала енциклопедія етнотермазнавства* / Ю. Римаренко та ін. Київ : Генеза, 1996. 942 с.

9. Михальченко М. Україна як нова історична реальність: Запасний гравець Європи. Дрогобич : Відродження, 2004. 488 с.

10. Нагорна Л. Регіональна ідентичність: український контекст : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 405 с.

11. Нагорна Л. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 272 с.

12. Рудакевич О. Національний принцип: етнополітична концепція нації : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2009. 292 с.

13. Крисаченко В.С. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи. Київ : НІСД, 2003. 632 с.

14. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Ю. Шемшученко та ін. Київ : Юридична енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2002. Т. 4.

REFERENCES:

1. Rogers P. (2007) Division, Difference and Diversity: Regionalism in Ukraine. *Ukraina moderna. Spetsialnyi vypusk*. Kyiv. Pp. 210–236.
2. Brubejker R. (2012) *Ėtničnost' bez grupp* [Ethnicity without groups]. Moscow: Izdatel'skij dom Vysšej školy ekonomiki [in Russian]
3. Kartunov O.V. (1999) *Vstup do etnopolitologii* [Introduction to thnopolitical science]. Kyiv: «Krok». 300 s.
4. Kautskyi K. (1918) *Natsyonalizm y ynternatsyonalizm* [Nationalism and internationalism]. Petrohrad.
5. Kimlichka V. (2001) *Liberalizm i prava menshyn* [Liberalism and Menshin's Rights]. Kharkiv: Tsentri osvity. 172 s.
6. Kolodii A. (1997) *Natsiia yak subiekt polityky* [The nation as a subject of politics]. Lviv: Kalvariia. 55 s.
7. Kolodii A. (2003) *Politolohiia* [Politology]. Kyiv: Elha. 664 s.
8. Lypynskiy V. (1996) *Natsionalizm, patriotizm, shovinizm* [Nationalism, patriotism, chauvinism]. Mala entsyklopediia etnodержавознавstva. Kyiv: Heneza. 942 s.
9. Mykhalchenko M. (2004) *Ukraina yak nova istorichna realnist: Zapasnyi hravets Yevropy* [Ukraine as a new historical reality: Europe's reserve player]. Drohobych: VF «Vidrodzhennia». 488 s.
10. Nahorna L. (2008) *Rehionalna identychnist: ukraïnskyi kontekst* [Regional identity: Ukrainian context]. Kyiv: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. 405 s.
11. Nahorna L. (2011) *Sotsiokulturna identychnist: pastky tsinnisnykh rozmezhuvan* [Sociocultural identity: traps of value distinctions]. Kyiv: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. 272 s.
12. Rudakevych O. (2009) *Natsionalnyi pryntsyyp: etnopolitychna kontseptsiiia natsii* [National principle: ethnopolitical concept of the nation]. Ternopil: Vyd-vo TNEU «Ekonomiczna dumka». 292 s.
13. *Ukrainska politychna natsiia: heneza, stan, perspektyvy* (2003) [Ukrainian political nation: genesis, state, prospects]. Kyiv: NISD. 632 s.
14. *Iurydychna entsyklopediia: v 6 tt* [Legal encyclopedia: in 6 vols]. (2002). Kyiv: Yurydychna entsyklopediia im. M.P. Bazhana. Mol. 4.

Problems of conceptualization concept of «nation» in Ukrainian science and practice

Rudenko Yuliia Yuriivna

Candidate of Political Science, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of National Security
National Academy of the Security Service of Ukraine
M. Maximovich str., 22, Kyiv, Ukraine

The article deals with the problem of terminological inconsistency of concepts in the field of ethno-national policy. In particular, the author's attention is focused on the concepts of «nation» and «nationalism». These concepts are ambiguous in content.

In particular, one of the definitions of the nation is the identification of the latter with the ethnic community. The other is that the nation is treated as a civic community that gravitates to a particular state. Political nations are those national peoples whose representatives decide their nationality on the basis of citizenship, belonging to a particular state, and approving its most important political values.

The ambiguity in the definitions raises both theoretical and practical grounds for certain problems, respectively, for theoretical contradictions and discussions between the scientific subjects regarding the content of these concepts. In the context of attempts to reconcile different scientific positions, Ukrainian scholars tried to even categorize «nationalism» into «state-building» and «state-destructive» (V. Lipynskyi). But, despite the constructivism of a prominent Ukrainian scholar, «nationalism» today remains one of the radical ideologies that, like any other ideology, narrows the content of national content and cannot claim to be a unifying factor for Ukrainian society. Because it is incapable of forming a coherent image of «we» in a multi-ethnic state, even headed by a meaning-forming ethnos (Ukrainian).

Modern Ukrainian scholars in the context of «reconciliation» of the ethnic and political component are trying to create a synthetic definition of «nation», which would include both.

At the same time, Western researchers argue that the type of national identity formed in the post-socialist space can be described as ethnic rather than civic, explaining that under the pressure of authoritarian communist values, a cosmopolitan civic identity could not be formed.

As a consequence, at the level of theory, in a certain way, the meaningful scope of the concept of «nationalism» is shaken. In practical terms, the ambiguity of key concepts in the ethno-national plane creates value conflicts between citizens and their communities and, as a consequence, destabilizes society.

Key words: political nation, ethnicity nation, nationalism, national identity, national idea.